

> Retouradres Postbus 20901 2500 EX Den Haag

Leveranciers van alternatieve technieken
voor legionellapreventie, Aqua Nederland en
Platform Biociden
Branche-organisaties van eigenaren en installateurs

**Directoraat-Generaal
Milieu en Internationaal**
Duurzaamheid
Plesmanweg 1-6
Den Haag
Postbus 20901
2500 EX Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Contactpersoon
mr. W.F.E. Reinhold
Senior Beleidsmedewerker
T 070 4561598
M +31(0)6-52740187

Datum 4 september 2013
Betreft Juridische knelpunten bij toepassing alternatieve
technieken voor legionellapreventie

Ons kenmerk
IenM/BSK-2013/96407

Geachte heer/mevrouw,

Bij het toezicht op regelgeving inzake het gebruik van alternatieve technieken voor legionellapreventie in drinkwater en warm tapwater is een aantal knelpunten geconstateerd. Het betreft:

1. Certificeringsplicht voor alternatieve technieken
2. Verlaging warm tapwatertemperatuur bij toepassing van alternatieve techniek
3. Verlaging spoelfrequentie bij toepassing van alternatieve techniek

Hieronder wordt nader ingegaan op de knelpunten en de oplossing daarvan.

1. Certificeringsplicht alternatieve technieken

In artikel 44, eerste en tweede lid, van het Drinkwaterbesluit is te lezen:

- 1. De te nemen beheersmaatregelen zijn gebaseerd op thermisch beheer, op fysisch beheer, voor zover dit gecertificeerd is op basis van BRL K14010-1, op fotochemisch beheer, voor zover dit gecertificeerd is op basis van BRL K14010-1 en onverminderd artikel 14 van het Besluit gewasbeschermingsmiddelen en biociden, of op een combinatie van deze beheersvormen.*
- 2. Voor zover thermisch, fysisch of fotochemisch beheer naar het schriftelijke en gemotiveerde oordeel van het bedrijf, bedoeld in artikel 37, derde lid, en artikel 38, eerste lid, redelijkerwijs niet mogelijk is, kan, onverminderd artikel 14 van het Besluit gewasbeschermingsmiddelen en biociden, worden gekozen voor elektrochemisch beheer, voor zover dit gecertificeerd is op basis van BRL K14010-2.*

Doel van de verplichte certificering van alternatieve technieken is om de (toekomstige) eigenaars van de systemen een waarborg te bieden dat het systeem effectief is voor de aanpak van legionella en geen schadelijke neveneffecten heeft op de kwaliteit van het tapwater.

Knelpunt:

Het Drinkwaterbesluit (inclusief artikel 44) is in werking getreden op 1 juli 2011, zonder overgangsregeling voor wat betreft de certificeringsplicht. Voor een deel van de systemen voor fysisch beheer, fotochemisch beheer en elektrochemisch beheer die geplaatst zijn, is op dit moment (nog) geen certificaat afgegeven. Die zouden dus op grond van deze bepaling verwijderd moeten worden, met alle financiële en gezondheidseffecten van dien. Zelfs in de situatie dat er een certificaat is afgegeven, kan er in de praktijk een knelpunt optreden, want het certificaat geldt niet voor systemen die zijn geplaatst vóór het moment van certificering.

Oplossing:

Het Drinkwaterbesluit wordt gewijzigd waarbij alsnog een overgangsregeling wordt ingevoerd, waarbij het mijn inzet is dat die het volgende zal inhouden.

Gecertificeerde leveranciers: kunnen systemen blijven plaatsen

Leveranciers hebben inmiddels, na inwerkingtreding van het Drinkwaterbesluit op 1 juli 2011, ruim twee jaar de tijd gehad om het vereiste certificaat te verkrijgen. Op dit moment zijn certificaten afgegeven aan één leverancier van een systeem voor fysisch beheer (in casu filtratie), één leverancier van een systeem voor fotochemisch beheer (ofwel AOT), en twee leveranciers van systemen voor elektrochemisch beheer (in casu koper-zilverionisatie).

Een aantal leveranciers doorloopt op dit moment nog het certificeringstraject, en anderen zijn dat traject nog niet gestart.

Leverancier niet gecertificeerd: geen systemen plaatsen

In de voorziene overgangsregeling wordt bepaald dat het verbod om niet-gecertificeerde systemen te plaatsen (dat feitelijk al sinds 1 juli 2011 gold) in werking treedt op de datum van verzending van deze brief. Met "plaatsen" wordt bedoeld: het voor de eerste keer in gebruik nemen van het systeem nadat het is geleverd. Dit betekent dat vanaf de datum van verzending van deze brief geen nieuwe systemen in gebruik mogen worden genomen zolang de leverancier niet beschikt over het vereiste certificaat.

Geplaatste systemen: leveranciersverklaring

In de overgangsregeling wordt tevens bepaald dat beheerssystemen die vóór de datum van verzending van deze brief zijn geplaatst door een leverancier die op het moment van plaatsing niet beschikte over het vereiste certificaat, niet hoeven te worden verwijderd, voor zover het systeem overeenkomt met het systeem dat voor certificering is aangeboden, danwel waarvoor inmiddels het certificaat is afgegeven.

Indien dit het geval is, dient de leverancier ervoor te zorgen dat binnen een maand na verzending van deze brief ter plaatse van het systeem een kopie van de certificeringsaanvraag (danwel certificaat) aanwezig is (inclusief bijlagen en correspondentie), evenals een schriftelijke en ondertekende verklaring, waarin de leverancier verklaart dat het systeem overeenkomt met het systeem dat voor certificering is aangeboden danwel waarvoor een certificaat is afgegeven. Deze zogeheten 'leveranciersverklaring' is ongeldig indien bij een controle blijkt dat het systeem niet overeenkomt met het ter certificering voorgelegde (danwel gecertificeerde) systeem.

Systemen zonder leveranciersverklaring: verwijderen

Voor systemen die zijn geplaatst zonder certificaat en waarvoor niet binnen een maand na verzending van deze brief een leveranciersverklaring is afgegeven geldt op basis van de overgangsregeling dat die onmiddellijk moeten worden verwijderd.

Op 1 juli 2014 niet gecertificeerd: geplaatste systemen verwijderen

Indien de leverancier vóór de datum van verzending van deze brief gestart is met de certificeringsprocedure, maar op 1 juli 2014 nog steeds niet beschikt over het vereiste certificaat, wordt in de overgangsregeling bepaald dat op laatstgenoemde datum alle geplaatste systemen moeten worden verwijderd, ook indien deze voorzien zijn van een leveranciersverklaring.

Nog niet gestart met certificeringstraject: geplaatste systemen verwijderen

Een leverancier die op het moment van verzending van deze brief nog niet is gestart met het certificatie-traject kan voor geplaatste systemen geen leveranciersverklaring afgeven. Deze systemen zullen dan ook onmiddellijk verwijderd moeten worden. Als start van de certificeringsprocedure wordt aangemerkt het moment dat de leverancier daartoe de ondertekende opdracht indient bij de certificaatverlenende instelling.

Uiteraard kunnen systemen die verwijderd moeten worden, worden vervangen door systemen die wel aan de in het Drinkwaterbesluit gestelde voorwaarden voldoen.

De planning is dat de wijziging van het Drinkwaterbesluit uiterlijk op 1 juli 2014 in werking zal treden.

2. Verlaging warm tapwatertemperatuur bij toepassing alternatieve techniek

In NEN 1006, artikel 4.4 onder h (van toepassing op basis van Bouwbesluit 2012) is te lezen:

De temperatuur aan het mengtoestel of aan het tappunt in een woninginstallatie zonder circulatie moet bij gebruik conform de ontwerpcondities ten minste 55 °C zijn.

De temperatuur aan het mengtoestel of aan het tappunt in een woninginstallatie met circulatie en in een collectief leidingnet moet bij gebruik conform de ontwerpcondities ten minste 60 °C zijn.

Bij warmtapwatervoorzieningen en warmtapwaterinstallaties met circulatie moet de temperatuur van het water in de retourleiding(en) bij gebruik conform de ontwerpcondities ten minste 60 °C zijn.

Knelpunt:

Bij toepassing van sommige alternatieve technieken (fysische technieken, bepaalde koper-zilverionisatiesystemen) is het uit oogpunt van legionellapreventie verantwoord en uit oogpunt van energiebesparing gewenst om een minimum warm tapwatertemperatuur van 50 °C te hanteren. Dit lijkt door deze bepaling te worden verhinderd.

Oplossing:

Op grond van artikel 1.3 van het Bouwbesluit 2012 kan de belanghebbende een

beroep doen op gelijkwaardigheid. Het artikel luidt - voor zover hier relevant - als volgt:

1. Aan een in hoofdstuk 2 tot en met 7 gesteld voorschrift hoeft niet te worden voldaan indien het bouwwerk of het gebruik daarvan anders dan door toepassing van het desbetreffende voorschrift ten minste dezelfde mate van veiligheid, bescherming van de gezondheid, bruikbaarheid, energiezuinigheid en bescherming van het milieu biedt als is beoogd met de in die hoofdstukken gestelde voorschriften.

2. Een gelijkwaardige oplossing als bedoeld in het eerste lid wordt bij het gebruik van het bouwwerk in stand gehouden.

In de Nota van Toelichting is hierover het volgende te lezen:

Bij een beroep op gelijkwaardigheid moet ten genoegen van het bevoegd gezag worden aangetoond dat het bouwwerk of het gebruik daarvan ten minste eenzelfde mate van veiligheid, bescherming van de gezondheid, bruikbaarheid, energiezuinigheid of milieu biedt als is beoogd met het betrokken voorschrift.

Bij een beroep op gelijkwaardigheid kan men voor fysische technieken gebruik maken van hetgeen zal worden geregeld in de Regeling legionellapreventie (zie punt 3).

3. Verlaging spoelfrequentie bij toepassing alternatieve techniek

In de Regeling legionellapreventie in drinkwater en warm tapwater (verder: Regeling legionellapreventie), Bijlage 2, voorschrift 5.1.5 is te lezen:

Leidingen voor koud en warm water die langer dan een week niet gebruikt worden, worden wekelijks gespoeld. Bij het spoelen wordt water getapt tot 10 seconden nadat een stabiele temperatuur is bereikt.

Knelpunt:

Bij toepassing van sommige alternatieve technieken (fysische technieken, fotochemisch beheer, elektrochemisch beheer) kan het uit oogpunt van legionellapreventie verantwoord zijn (en is het uit oogpunt van besparing van water, energie en inzet van personeel gewenst) om een lagere spoelfrequentie te hanteren. Dit wordt door deze bepaling verhinderd.

Oplossing:

Mijn ministerie zal een wijziging van de Regeling legionellapreventie in gang zetten, waardoor de spoelfrequentie onder bepaalde voorwaarden kan worden verlaagd.

Bij gebruik van een fysische techniek wordt daarbij uitgegaan van de volgende voorwaarden:

1. De periodieke bemonstering op Legionella volgens artikel 43 van het Drinkwaterbesluit en bijlage 3 van de Regeling legionellapreventie blijft onverminderd van kracht.
2. Bij overschrijding van de norm moet eigenaar maatregelen nemen. Het tijdelijk inzetten van extra beheersmaatregelen (zoals additioneel spoelen en/of reinigen) ligt voor de hand.
3. Er dient overeenkomstig artikel 37 van het Drinkwaterbesluit een risicoanalyse te zijn uitgevoerd en overeenkomstig artikel 38 van het Drinkwaterbesluit een beheersplan te zijn opgesteld dat toegesneden is op de toegepaste fysische techniek. Op basis van artikel 40 van het Drinkwaterbesluit wordt een logboek bijgehouden, waarin de uitvoering van de beheersmaatregelen wordt bijgehouden.
4. Dode stukken dienen voor de nulreiniging te zijn verwijderd, bij voorkeur

**Directoraat-Generaal
Milieu en Internationaal
Duurzaamheid**

Ons kenmerk
IenM/BSK-2013/96407

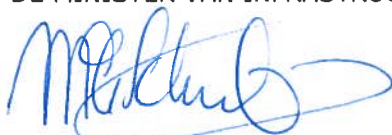
- "glad" weggewerkt (niet afgedopt).
5. Er dient een nulreiniging en desinfectie te zijn uitgevoerd waarbij de gehele nageschakelde installatie is behandeld.
  6. De bypass dient gesloten en verzegeld te zijn, bij voorkeur middels een *block-and-bleed* principe.
  7. Het beheer van de "poortwachter" dient strikt te worden uitgevoerd.
  8. Warmwater, gemeten op het einde van de retourleiding (en eventuele deelringen gemeten op het verste punt) dient aantoonbaar 50 graden (of hoger) te zijn. Bij eventuele besmettingen dient deze temperatuur tijdelijk te worden verhoogd naar 60 graden Celsius totdat er sprake is van beheerste risico's
  9. Het toegepaste fysisch beheerssysteem moet zijn gecertificeerd overeenkomstig BRL 14010-1.
  10. Bij gebruik van een fysische techniek is sprake van behandeling van het water in de zin van de Drinkwaterwet en moet een meetprogramma worden opgesteld en uitgevoerd overeenkomstig bijlage 3, tabel IIId van de Drinkwaterregeling.
  11. Als de fysische bacteriologische barrière gefaald heeft, hoe kort dan ook, moet de eigenaar ervan uitgaan dat de nageschakelde installatie in principe besmet kan zijn. Het herstellen van de hygiënische nulsituatie is dan een noodzakelijke stap om het fysisch beheer weer operationeel te krijgen. Dit doet zich bijvoorbeeld voor:
    - a. Bij ultrafiltratie: als er sprake is van een membraanbreuk zonder dat er een tweede poortwachter (zoals UV) operationeel is.
    - b. Bij UV: als de noodzakelijke voorbehandeling voor amoëbeverwijdering faalt of doorslaat en/of de (enkelvoudige) UV lamp uitvalt door lampbreuk of stroomstoring.
    - c. Bij pasteurisatie: als de noodzakelijke tijd-temperatuur combinaties in de thermische barrière niet zijn gehaald.

Noot: de verplichting tot herreiniging vervalt als de poortwachterapparatatuur over een meervoudige barrière beschikt die de uitval van de eerste barrière opvangt. Deze additionele barrières dienen eveneens de minimale afdoding/retentie te bewerkstelligen (zie BRL K 14010-1).

Voor wat betreft fotochemisch en elektrochemisch beheer kunnen de leveranciers initiatieven nemen om in overleg met mijn ministerie pilots uit te voeren met het verlagen van de spoelfrequentie, al dan niet in combinatie met verlaging van de warm tapwatertemperatuur. Indien de pilot succesvol is, worden met betrekking tot het onderzochte systeem in de Regeling legionellapreventie regels opgenomen die een verlaging van de spoelfrequentie mogelijk maken.

De planning is dat de wijziging van de Regeling legionellapreventie op 1 januari 2014 in werking zal treden.

Hoogachtend,
DE MINISTER VAN INFRASTRUCTUUR EN MILIEU,

Mw. drs. M.H. Schultz van Haegen

**Directoraat-Generaal
Milieu en Internationaal
Duurzaamheid**

Ons kenmerk
IenM/BSK-2013/96407